

**Q. SEPTIMII|| FLORENTIS|| TERTVLLIANI||
CARTHAGINIENSIS|| PRESBYTERI, OPERA|| QVÆ
HACTENVS REPERIRI|| POTVERVNT OMNIA:||**

Tertullianus, Quintus Septimius Florens

Antverpiae, 1584

Aduersus Apelletianos, qui disputabant, an qui spiritum & voluntatem, & virtutem Christi habuerint, ad ea opera dignum aliquid pœnitentia egerint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73633)

Hic quinque locis Auctor, imprimis titulum & Argumentum indicat: DE CENSU ANIMAE ADVERSUS HERMOGENEM, ubi censum accipi pro origine, praequam quod priori loco adnotauimus n. 2. etiam vel inde patet, quod refutetur haeresis Hermogenis, qua non ex Dei flatu, sed ex materia animae originem constituisse contendebat. Et ad aliter atque mundum factum dicebat non ex nihilo, sed ex materia Deo coaeterna, aduersus quam haeresin supra disputat Auctor lib. adu. Hermog. T. 3. Lam vero etiam duas scripturas adfert, quibus animam Dei flatum probasse significat, Gen. 2. & 1. Cor. 15. In quibus quum ille, uti sua haeresi videretur fauere, uertisset: spiritum uitae, pro eo quod alij flatum; contra scripturam fidei, ut potest quae Graece illic legatur πνοή, quod plerique malunt (vel B. Aul. fast. teste l. 13 de ciuitate Dei, cap. 24.) interpretari flatum, inspirationem, aut adspirationem, aut Animam, quam Spiritum significat Tertio loco hic citato Auctor, se hoc egisse dicto libro, ut flatum potius tueretur quam spiritum. Quamquam interim alio sensu etiam spiritum

agnoscens Animam, a spirando, lib. de Anima, non per omnia consentiat cum Catholicorum sententia Tertullianus, qui spiritum proprie animam dicunt, non tamen spiritum sanctum; atque adeo etiam dicto loco Genes. & alibi, πνοή spiritum interpretatur. Verum de hoc illius paradoxo Leeborem remisimus ad nostra Prolegomena, & aliquid in contrarium ibi adnotauimus num. 137. 140. 141. & 142. Deinde sese ad institutum propius cetera naturae animae pertractasse insinuat aduersus Hermogenem, ut Dei potius quam materiae propinqua anima probaretur. Denique ne fortassis propterea qui animam cum Deo compararet, eam longe infra Deum defendisse se scribit dicto libro, quod nata sit, quod passibilis, quod exorbitationis capax, & inde etiam obliuionis adfinit sit. Quae adeo ut totius penè libri argumentum, & quasi fragmenta quadam ipsi issem uerbu repetita hic uidere sit apud Auctorem. Ceterum de Hermogene ac Hermogenianis, & uariis eorum haeribus late supra tractauimus dicto lib. aduersus Hermogenem, num. 1.

TERTULLIAN
 Con. Annotationibus
 PAMELLI
 A. V.
 16.

Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTULLIANI ADVERSUS APELLETIANOS LIBRI, CITATIO, EX LIBRO de Carne Christi, cap. 8.

SED quoniam & isti APelletiani carnis ignominiam praetendunt maxime, quam uolunt, ab igneo illo, Praefide mali, sollicitatis animabus adstruam, & idcirco indignam Christo, & idcirco de sideribus illi substantiam competisse; de beo illos de sua paratura repercutere. Angelum quendam inclytum nominant, qui mundum hunc instituerit, & instituto co poenitentiam admiserit. Et hoc, suo loco tractauimus. Nam est nobis ADVERSUS ILLOS LIBELLVS; an qui spiritum & uoluntatem & uirtutem Christi habuerit ad ea opera, dignum aliquid poenitentia fecerit, quum angelum etiam de figura erraticae ouis interpretentur. Teste igitur poenitentia institutoris sui, delictum erit mundus; siquidem omnis poenitentia confessio est delicti, quia locum non habet nisi in delicto. Si mundus delictum est, quia corpus: & membra, delictum; erit proinde & caelum, & caelestia cum caelo. Si caelestia, & quidquid inde conceptum prolatumque est; mala arbor malos fructus aetad necesse est. Caro igitur Christi de caelestibus structa, de peccati constitit elementis, peccatrix de peccatorio censu; & par erit ipsius substantiae, id est, nostrae, quam ut peccatricem Christus dedignatur induere. Ita si nihil de ignominia interest, aut aliam purioris notae materiam excogitent Christo, quibus displicet nostra, aut eam cognoscant, qua etiam caelestis melior esse non potuit.

Luc. 15.

An liber iste, ADVERSUS APPELLEM, an ADVERSUS APelletianos inscribi debeat, aliquamdiu me dubitare fecit, quod inter ceteros hereticos, aduersus quos scripsit Tertullianus, enumeret Vincent. Lirinens. Apellem; ex quo etiam haesitauimus num plures essent Libelli ab Auctore aduersus ipsum & discipulos eius conscripti. Verum, quum toties facta Apellis mentione atque nullius alterius, nullam tamen libri cuiuspiam aduersus eundem mentionem praeterquam hoc loco faciat; sit mihi credibile, & unicum esse ab eo conscriptum, & ADVERSUS APelletia-

nos inscriptum. Maxime quum etiam Apelletianos B. Cyprianus nuncupet Apellis discipulos Epist. 73. ad Iubaianum. Atqui obscuriora quidem sunt uerba Tertulliani iam citata, sed hoc sibi uide: Argumentum libri aduersus Apelletianos potissimum fuisse: An Angelus ille igneus mali praes, qui & mundum hunc (iuxta illos) instituerat, & sollicitatis animabus carnem adstruxerat; ad quod tamen spiritum & uoluntatem, & uirtutem Christi habuerit, dignum aliquid poenitentia fecerit. Repete qui dixerent, sicuti legitur lib. de Praescript. aduers. haeres. cap. 51. ha.

51. heres. 19. illum mundo inferiori permiscuisse
 pœnitentiam, quia non illum tam perfectè fecit
 set, quam superior mundus institutus fuisset. Quod
 ipsam interim pulcrè contra illos retorquet, illic ubi lo-
 quitur: de sua paratura repercutiens. Verum quòd
 vocat hunc Angelum mali præsidem, sic explicat Epi-
 phan. heres. 44. ex sententia Apellis: Euisit autem
 non bonus, & qua ab ipso facta sunt, non bene facta
 sunt, sed secundum malam ipsius mentem ab ipso creata
 sunt. De sollicitatis autem animabus ab igneo illo
 Deo angelo iuxta Apellem, vide suprà Tom. 3. lib. de
 Anima cap. 23. num. 298. & cap. 36. num. 431. ubi
 addit ex consequenti Auctor constituisse eum ante
 corpora animas viriles ac muliebres. De mundo
 ab illo instituto lib. de Prescript. aduers. her. cap. 34.
 & cap. 51. heres. 19. numer. 324. De carne hominis
 proinde ab eodem exstructa, num. 78. cap. 8. lib. de
 Carne Christi (ex quo hæc verba desumpta sunt) & lib.
 de Resurr. carn. cap. 5. nu. 46. De Christi demque car-
 ne, non ab illo angelo creata, sed ex cœlestibus fide-
 ribus structa, contra Apellem hæc disputat Auctor
 dicti lib. de Carne Christi cap. 6. ubi num. 56. citauimus
 similem locum lib. 3. adu. Marc. Consentit in his omni-
 bus Epiphanius, præterquam quòd inferiorem Deum
 nuncupet, quem Auctor angelum igneum; quem in-
 terim agnoscunt B. August. her. 23. B. Isidor. lib. adu.
 Marc. Erabanus noster, B. Honorius & Gratianus in Ca-
 talogis heretic. Hoc peculiare Auctori, quod de pœni-
 tentia angeli creatoris iam dictum est, sicuti & il-
 lud: quòd figuram erraticæ ouis, de illo inter-
 pretati sint; quasi gaudium fuerit in celo apud angelos
 Dei, de illo uno peccatore ad penitentiam conuerso. Quam
 contra maluit Auctor interpretari de homine lapsò, &
 per Christum requisito, sicuti etiam alij veteres omnes.
 Hactenus de iis que ad intellectum huius Fragmenti fa-
 ciunt; quia vero promissimus integram nos historiam hic
 edituros de Apelle & eius heresibus, faciemus id quam
 paucissimis licebit. APPELLIS itaque discipulus
 Marcionis (uti verbis Auctoris v. ar. dicti lib. de Præ-

script. aduers. heres. cap. 6. §. 2. ac 51.) lapsus in fœ-
 minam, delector continentia Marcionensis (quam
 ille simulabat) ab oculis magistri Alexandriam se-
 cessit. Inde in alteram feminam impexit, illam
 virginem Philumenem, postea verò immane pro-
 stitulum; cuius signis & prodigiis inductus, li-
 brum adidit, quem Phaneroseis Philumenes in-
 scripsit, quam quasi Prophetissam sequebatur. De
 quibus vide Adnotat. nostras in eundem lib. num. 35.
 173. 174. 175. 176. ac 324. & lib. de Carne Christi cap.
 6. num. 54. & cap. 24. num. 180. Neque verò de
 tor duntaxat, sed & emendator Marcionis ac di-
 scipulus supra magistrum appellatur ab Auctore lib.
 4. aduers. Marc. cap. 17. Cuius rationem videre est lib. de
 Prescript. iam citato num. 324. Neque verò in hoc solum,
 quòd uti illic diximus: Vnum Deum superiorem fa-
 ceret, alterum Dominum dicat, sed angelum fa-
 ciat; verum & in reliquis p̄dopriis recensitis heresibus,
 quas seductus à Philumene nouas induxit. In hoc
 nihil differens à Marcione, quòd & Deum Moyli (de
 quo lib. de Carne Christi cap. 6. num. 57.) & Legem
 ac Prophetas repudiat, sicuti libro de Prescript. ha-
 betur cap. 51. her. 19. num. 324. ubi etiam eadem cum
 Marcione heresis commemoratur. De animarum sola-
 rum salute ac negata resurrectione carnis, quam
 adeò impugnat Auctor lib. de Resurr. carn. idem quòd
 solo Apoitolo vteretur, sed Marcionis, id est non
 toto. De quibus plerisque videre etiam est Epiphan.
 Theodor. & Damasc. sed hoc Auctori peculiare: Habet
 præterea libros suos quos inscripsit Syllogismorū,
 in quibus probare vult, quòd omnia quæcumq;
 Moyles de Deo scripserit, vera non sint, sed falsa
 sint. Quæ sit ut de iis aliud nihil adnotandum occurrat,
 quantumvis huc Lectorem dicto num. 324. remiserimus.
 Hoc vnum adiciam, non æquum esse, si Auctor A D-
 VERVS APPELLIANOS scripserit, quòd se-
 predicto lib. de Prescription. aduers. heres. cap. 30. adserat
 adhuc superfuille p̄prios discentes & successo-
 res Apellis.

Q. SEPTIMI FLORENTIS
 TERTVLLIANI CARTHAGINIENSIS
 PRESBYTERI, OPERVM FRAGMEN-
 ta Paradoxa.

Q. SEPTIMI FLORENTIS TERTVLLIANI,
 LIBRI DE PARADISO ARGVMENTVM, EX
 lib. de Anima, cap. 55.

SED in æthere habitatio nostra, &c. Immo, inquis, in paradiso; quò iam tunc
 & Patriarchæ & Propheta adpendices Dominicæ resurrectionis, ab inferis
 migrauerint. Et quomodo Ioanni in spiritu, paradisi regio reuelata, quæ sub
 iicitur altari, nullas alias animas apud se præter Martyrum ostendit? quomo-
 do Perpetua fortissima martyr, sub die passionis, in reuelatione paradisi solos illic com-
 martyras suos vidit? nisi quia nullis romphæa paradisi ianatrix cædit, nisi qui in Christo
 Gen. 1.
 Math. 28.
 Apoc. 6.

